

TEORIJA I PRAKSA ZAJEDNO – TRENDovi U TRETMANU

3. stručni skup socijalnih pedagoga Zagreb, 13. prosinca 2008.

U Zagrebu se 13. prosinca 2008. godine, u organizaciji Hrvatske udruge socijalnih pedagoga održao stručni skup pod nazivom »Trendovi u tretmanu«. Glavna tema skupa bio je grupni tretman. Stručnjaci iz znanosti i prakse socijalne pedagogije svojim su radionicama i predavanjima približili prisutnima novosti i trendove u grupnom tretmanu, naročito djece i mladih, s tim da je jedna radionica bila posvećena grupnom radu s odraslima, u psihijatrijskom kontekstu.

Stručni skup je započeo zanimljivim predavanjem prof. dr. sc. Antonije Žižak pod nazivom »Ima li išta novoga u grupnim tretmanima djece i mladih s poremećajima u ponašanju?« U predavanju je stavljen naglasak na usporedbu moderne i postmoderne u grupnom radu. Razdoblje moderne je karakterizirala usredotočenost na obitelj, na »univerzalnost postojanja«. U njemu je nedostajalo čvrstih moralnih načela, a ključni problem pojedinca bilo je postignuće, odnosno njegov izostanak. Također, u moderni je postojalo veliko povjerenje u znanost pa su se i grupni tretmani prilagođavali znanstvenim spoznajama. Za razliku od moderne, u postmoderni je naglasak na pojedincu i »specifičnostima pojedinačnog«. Ključni problem klijenata su međuljudski odnosi, a u grupnom radu se kombiniraju spoznaje koje su dale znanost i praksa. Prof.dr.sc. Žižak je naglasila kako je postmoderno društvo »društvo straha«, društvo koje se boji mladih, kaosa, nereda i novoga. Pojedinci u postmoderni nemaju nekih okvira, često se kaže kako je društvo izgubilo vrijednosti u životu.

U grupnom radu postmoderne bitna je dominacija eklektičkog pristupa, odnosno iz različitih pristupa i teorija uzima se ono što se u praksi pokazalo uspješnim. Često se radi po principu radionica (naglasak je na aktivnom sudjelovanju članova, grupni rad je kraćeg, ali intenzivnijeg trajanja, postoji velika interakcija među članovima i između članova i voditelja, rad je strukturiran i cjelovit), a članovi su najčešće dobrovoljni. Za ovo razdoblje su specifični spomenuti kratkotrajni programi, koji su najčešće vezani uz tretman agresivnog ponašanja, kontrolu ljutnje, tretman ovisnosti, prevenciju suicida, prevenciju vršnjačkog nasilja te tretman traume i tugovanja. Radi se s malim grupama (3 do 6 članova), što je povezano s individualizacijom koju zamjećujemo u postmoderni. Također, u grupnom radu postoji kreativnost u izgradnji kompetencija, odnosno uči se kroz igru i usavršavanje ciljanih socijalnih vještina. Pritom je moguće kombinirati strukturirano i kreativno, odnosno iskustveno učenje. Ključni izazov u grupi je motivacija članova za sudjelovanjem pa je stoga nužna priprema svakog pojedinca za grupu, što često može trajati i duže od samog grupnog rada. Klijenti također imaju pravo na podršku nakon grupnog tretmana jer, iako se promjena u kontekstu grupe dogodi brzo, ukoliko klijent nakon tretmana ne radi ništa, pozitivan efekt se nakon 6 do 9 tjedana gubi.

Konačno, postmoderna uključuje reakciju na iznenadne potrebe koje se javljaju u stanju krize, pri čemu je ključno raditi na normalizaciji simptoma u stanju krize. Klijente se uči da prepoznaju i osvijeste svoje reakcije na krizu te im se pomaže u integraciji kriznog događaja. Pritom se često polazi iz različitih gledišta i uključuju se različiti korisnici – daje se podrška oštećenima, povećava se sigurnost u zajednici te se potiče počinitelja da se suoči sa svojom odgovornošću.

U drugom dijelu predavanja stavljen je naglasak na specifičnosti grupnog rada s različitim članovima. Tako je prof.dr.sc. Žizak navela kako je za rad s adolescentima prvenstveno potrebno imati želju za rad s njima, imati energiju, smisao za humor, biti spreman priznati pogrešku, biti otvoren za drugačija gledišta, biti jasan glede vlastitih stavova i standarda te poštovati njihovu iskrenost. Kada radimo s djecom, potrebno je dodatno naglašavati sličnost među članovima grupe, ohrabrivati i podržavati ih, poučavati ih, blokirati negativne komentare, imati dovoljno strpljenja da se članovi izraze, empatizirati te smanjiti vlastito samootkrivanje jer smo im po godinama prilično daleko te oni često niti razumiju, niti ih zanima naše iskustvo.

Što se tiče rada s odraslima, oni su rjeđe nedobrovoljni članovi grupe i imaju jasne ciljeve i očekivanja. Oni svoje probleme i potrebe bolje verbaliziraju, rjeđe su agresivni i rijetko imaju ulogu neprilagođenog člana grupe, imaju iskustvo koje obogaćuje grupu te im je lakše usredotočiti se na jedan sadržaj. U grupama odraslih poželjno je da voditelj poveća vlastito samootkrivanje.

Drugi dio stručnog skupa bio je posvećen različitim radionicama, u kojima su sudionici imali prilike iskusiti i čuti o načinu rada s različitim grupama. Kao što je ranije navedeno, jedna radionica, koju su vodili Dubravka Stijačić i sur., bila je posvećena »grupnom radu u

3. Stručni skup socijalnih pedagoga: Teorija i praksa zajedno - trendovi u tretmanu

psihijatrijskom kontekstu«, dok su druge radionice bile usmjerene na rad s djecom i mladima. Tako su Ivana Jeđud i Sanja Radić govorile o »pripremi za samostalan život kroz trening životnih vještina«, Vedrana Puhar je prezentirala »primjenu glazbe u grupnom radu s djecom s poremećajima u ponašanju«, Zorica Volarević je govorila o svom »grupnom radu s djecom koja ispoljavaju agresivno ponašanje«, Ivana Košutić i sur. su se usmjerili na »rad s učenicima s organski uvjetovanim poremećajima u ponašanju«, a Ana Zajec i Ivana Vresk su govorile o »produženom boravku Doma za odgoj djece i mladeži Zagreb (Dugave)«. Konačno, ovdje će biti nešto više riječi o radionici Andreje Pravdić o »grupnom radu s hiperaktivnom djecom«, području koje je u poučavanju socijalnog rada relativno zanemareno.

Pravdić je prezentirala svoj grupni tretman s hiperaktivnom djecom pod nazivom »Brzići«, koji se vodi u Centru za djecu, mlade i obitelj Velika Gorica. Članovi grupe su djeca s ADHD-om koja nisu pod farmakoterapijom. Grupa se održava jednom tjedno po 90 minuta, tijekom cijele školske godine, s do 5 članova i jednim voditeljem. Način vođenja grupe je suportivan, a ciljevi grupnog rada su osvještavanje emocija, jačanje pozitivne slike o sebi, iskustveno učenje o sebi i drugima, jačanje vlastitih unutarnjih resursa (kroz ples, sport, likovno izražavanje i sl.) te usvajanje socijalnih vještina, a naročito je važno naglasiti kako je u cjelokupnom radu neizbježan element zabave u grupi i učenja kroz igru. Sadržaj koji se obrađuje u radionicama je sljedeći: »Kako sebe vidimo, a kako nas vide drugi«, »Komunikacija« (pri čemu se naročiti naglasak stavlja na neverbalnu komunikaciju, na koju su djeca s ADHD-om izrazito neosjetljiva), »Konstruktivno rješavanje sukoba« i »Emocije« (naročito se radi na ljutnji i tuzi, koje su bazično prisutne).

Tretman hiperaktivne djece u centru za djecu mlade i obitelj Velika Gorica odvija se kroz pet faza. Započinje se procjenom potreba i planiranjem intervencija, pri čemu se vodi razgovor sa svakim roditeljem i s djetetom, detaljno se dogovara plan rada te se traži pismeni pristanak za sudjelovanje u tretmanu. Početna faza samog grupnog rada traje otprilike 10 susreta, nakon čega slijedi faza procjene učinkovitosti planiranih intervencija koja služi za stvaranje novog plana rada za dalje. U središnjoj fazi grupnog rada naglasak se stavlja na učenje socijalnih vještina, a završna, peta faza, podrazumijeva uvježbavanje novonaučenih vještina i završetak grupnog odnosa. Važno je također spomenuti da se tijekom grupnog rada paralelno odvija individualni rad s roditeljima i, ukoliko je potrebno raditi na problemima u učenju, s djetetom. S roditeljima se susreti odvijaju dvaput mjesečno i radi se na odgojnim vještinama te konkretnim tehnikama i metodama rada s djecom, prema principima edukacijsko-suportivnog rada.

Andreja Pravdić je također naglasila kako je u radu s hiperaktivnom djecom važno davati trenutačne i česte povratne reakcije, važno je djecu poticati, obraćati pažnju na njihovo poželjno ponašanje i nagrađivati ga, biti dosljedan u pravilima i odlukama, podsjećati djecu na plan te im dati jasnu strukturu kako bi znali što iza čega slijedi. Naročito je važno usmjeriti se u radu na djetetove jake strane i iskoristiti ih kako bi se lakše suočilo sa slabijim stranama.

Na kraju opisane radionice, sudionici su imali prilike postavljati pitanja i čuti o nekim aktivnostima koje se mogu koristiti u grupnom radu s hiperaktivnom djecom. Trajanje ove, a i svih ranije spomenute radionice, bilo je 90 minuta, a stručni skup je završio Izbornom skupštinom Hrvatske udruge socijalnih pedagoga.

Priredila: Linda Rajhvajn Bulat